

Zomercursus 'Ontwerp en Aanleg van een Natuurrijke Tuin'

Hanneke van Vuure en Rob Graat

In juli gaven we voor de vierde keer de cursus 'Ontwerp en aanleg van een natuurrijke tuin' op Fort Vechten in Bunnik. In deze cursus, die verdeeld is in een theorieweek en een praktijkweek met losse workshops kunnen deelnemers meer te weten komen over de mogelijkheden van hun eigen tuin. In de theorieweek vertellen we over ecologische principes en de uitgangssituatie in de tuin.

Je leert hoe je infrastructuur en afscheidingen in je tuin kunt maken, hoe je water en oevers aanlegt en hoe je reliëf in de tuin kunt maken. We laten zien hoe je meer dieren in de tuin kunt krijgen en hoe je materialen kunt (her-)gebruiken. Daarnaast leer je meer over informatie verzamelen over je tuin, over schetsen en tekenen en hoe je tot een goed ontwerp kunt komen.

In de praktijkweek ga je aan de slag met de aanleg van water in de tuin, vlechten met wilgentenen, stapelen en metselen met stenig materiaal en determineren op de Kiwa natuurtuin in Nieuwegein. De week wordt afgesloten met een excursie naar de Wilde Weelde-tuin bij het VIBA gebouw in Den Bosch. Tijdens deze week wordt veel aandacht besteed aan het zoeken en vinden van materialen voor de tuin.

De cursus 'Ontwerp en aanleg van een natuurrijke tuin' is opgezet toen in 2003 de opleiding Ecologisch Groenbeheer op Fort Vechten werd stopgezet. Die opleiding verdween (een subsidiekwestie), maar de vraag naar opleidingsmogelijkheden bleef. Elk jaar moesten tientallen mensen teleurgesteld worden. Rob Graat en Eric Wirtz hebben de cursus 'Ecologie en beheer van het Nederlandse landschap' opgezet, en

wij, Hanneke van Vuure en Rob Graat, zijn samen een cursus gaan ontwikkelen die zich specifiek richt op het ontwikkelen van een natuurrijke tuin.

In vier jaar is er veel veranderd aan de cursus, maar de brede toeganke-

lijkheid blijft. Naast mensen die méér met hun eigen tuin willen, doen er ook elk jaar wel een paar hoveniers mee. Soms is het lastig lesgeven als de achtergronden van de deelnemers zo verschillen, maar de verschillen zijn juist ook een

voordeel. In zo'n gemêleerde groep leer je ook veel van elkáár.

Het valt me op hoeveel bijzondere mensen er elk jaar op het Fort verschijnen, en hoe deze sterke karakters dan toch na een week een echte groep zijn geworden.

We zitten na de cursusdagen op het terras van het fort en praten na. 'Denk je dat we genoeg over bomen in de tuin hebben verteld? Zouden we ze niet hebben overvoerd met informatie over graslandbeheer?' Het zijn volle, lange dagen, ook voor ons. Bijzondere dagen vol energie.

Onstuitbaar enthousiasme en heel veel leergierigheid

Omdat je van Den Haag naar de Zeeuwse klei gaat verhuizen, en je daar een prachtige tuin wil gaan maken. Omdat je ecologisch hovenier bent, en meer wilt weten over ontwerpen. Omdat je geprobeerd hebt om vijf biotopen in je stadstuintje aan te leggen en er niet

helemaal uitkomt. Omdat je overweegt van het groen je vak te maken, en je zoekt naar een ingang. De redenen verschillen nogal, maar wat de cursisten delen is een onstuitbaar enthousiasme en heel veel leergierigheid. Dat enthousiasme houdt ze op de been als we tijdens de praktijkweek in de heetste dagen van juli in het Griftpark in Utrecht gaan stapelen. Op de radio horen we de berichten over de Nijmeegse Vierdaagse, waar de hitte z'n tol heeft geëist. In onze uitvals-

Kiwa-tuin in Nieuwegein en een wilgenvechtwerk gemaakt op het Fort. Nu het kwik op 34 graden staat gaan we midden in de stad, tussen de prachtige bouwwerken van Paul van Eerd en zijn collega's van de Groenkapel, leren hoe je zelf met stenen en puin iets moois kunt maken.

We hebben tuinsproeiers meegenomen, mensen smeren elkaar in met zonnebrandolie. Er worden natte doeken om verhitte hoofden geknoopt en schaduwtentjes

bouwwerk uit en vertellen waarom ze het mooi vinden.

Robuust gebouwde vormen, waar veel steen van zichtbaar blijft, of open ijlere vormen die in snel tempo worden overgenomen door begroeiing. De voorkeuren zijn heel verschillend, en als we gaan bouwen wordt er net zoveel gediscussieerd als gebouwd. Dat bouwen net zo goed over kijken gaat, en vooral ook over proberen, is na deze hete dag wel duidelijk.

basis, een heerlijk koele bunker op het Fort bij Vechten is het aange-naam toeven, maar de handen moeten uit de mouwen in deze praktijk-week.

We hebben al water aangelegd op de

gebouwd. Liters water en tientallen waterijsjes houden ons op de been. De omgeving inspireert. We kijken naar constructie en materiaalgebruik, maar ook naar wat je aanspreekt. De cursisten kiezen een

Ingespannen zitten de deelnemers aan grote tafels in de schaduw te scheuren en plakken aan een collage. Een verzameling van beeld en tekst die duidelijk moet maken welke sfeer je ideale tuin zou moeten hebben. Misschien zeggen die sfeerbeeldenverzamelingen wel meer over je karakter, over je persoonlijkheid. Meer dan woorden kunnen die uitgeknipte beelden laten zien waar je naar verlangt en waar je je prettig bij voelt. Een collage vol koffiekopjes en vers brood, bankjes, stoeltjes en warm avondlicht, daar kun je je een tuin bij bedenken. Maar hoe gaat de tuin van Enrico eruit zien? Met zijn collage vol wilde dieren, ijsrotsen, en eenzaam slingerende wegen door woeste leeglanden.

Er is zó ontzettend véél om te vertellen, te tonen en vooral te delen.

We hebben slechts tien dagen. Als je er alles uit wilt halen kun je 5 dagen kennis vergaren en 5 dagen kennis toepassen. Gelukkig zijn het wel tien hele lange zomerdagen. En ach, eigenlijk kan één moment van echt inzicht voldoende zijn. Daarna heb je de rest van je leven nog om verder te ervaren, te leren, te bouwen, te bezien en te verbazen.

Iedereen die meedoet is gedreven, er leven behoeften, wensen, verlangens. Niet alleen bij de cursisten, maar ook bij de docenten.

De mens en zijn omgeving, er is zoveel méér om je heen, als je maar kijkt, luistert, ruikt en voelt. Hoe zit dat in elkaar, wat heb je er voor nodig om dat alles zo dichtbij mogelijk te halen, hoe hou je zoiets in stand?

Het is echt heerlijk om je bezig te houden met je directe omgeving, alle levende have in jouw wereldje. Bloempjes, kiempjes, mosjes, grasjes, varens... Al die duizenden kleine beestjes, rupsen, sluipwespen, waterdiertjes, slakken, wormen... Kikkers, padden, vogels en (vleer)muizen. Het past allemaal in je tuin. Als je hem maar geschikt inricht, tijd en rust gunt en natuurlijk met kennis beheert. Geduldig volgen en waar nodig sturen, dat is het devies.

heden - alles altijd in relatie tot 'natuur', inheemse planten en dieren, een natuurrijke plek. Het belang van kleuren, vormen, beelden, maar ook seizoenen, groei, bloei en teloorgang, zaaien en oogsten, plukken en eten. En rusten.

En alles heeft met alles te maken, dat is natuurlijk de essentie van ecologie en de natuur. In de voorbereiding hebben we daar een rode draad in aangebracht. Hou die vervolgens maar eens vast, als er

op ieder moment een zijsprong mogelijk is: een vraag van een cursist, een referentie aan een concrete situatie, een grap of de link die de eye-opener is. We moeten stevig in onze schoenen staan om niet te ontsporen - uitdagend maar vermoeiend.

De cursus 'Ontwerp en aanleg van een natuurrijke tuin' wordt ook in 2007 weer in juli gegeven op Fort Vechten in Bunnik.

Hanneke van Vuure ontwerpt, maakt en onderhoud natuurrijke tuinen.
Postbus 11172
3505 BD Utrecht
030-2459881
info@hetwildeland.nl
www.hetwildeland.nl

Rob Graat is landschapsbeheerder en docent ecologisch groenbeheer
Pastoor van Blitterswijkstraat 10
6525 ST Nijmegen
024-8444801

Foto's: Toos Kossen en Hanneke van Vuure

We vertellen over de bodem, het water en het reliëf. De rijkdom die alle mogelijk overgangen tussen standplaatsfactoren brengt, de veelheid aan kansen die je ermee kunt creëren.

We vertellen over processen zoals successie en kringlopen, over vegetaties en hun samenstellende soorten. Over de wetmatigheden van het ecologisch netwerk en de mogelijkheid tot 'manipulatie' die dit biedt. We vertellen over materialen: leem, mergel, grof zand, split, natuurstenen, stronken, stammen, schijven, folie. En natuurlijk over de toepassing ervan: het maken van hoogtevverschillen, uitwiggen, stapelen, metselen, vlechten.

We vertellen over sferen, functies, grenzen, verbindingen, (on)mogelijk-

